

Nr 63.

Ankom till riksdagens kansli den 10 juli 1914 kl. 4 e. m.

Utlåtande, angående regleringen av utgifterna för kapitalökning i vad angår jordbruksärendena.

(1:a avd.)

Med anledning av de till jordbruksutskottet hänvisade framställningar, som röra utgifter för kapitalökning, får utskottet avgiva följande yttrande och förslag.

Statens affärsverksamhet.

Statens domäners fond.

1:o) I den till innevarande riksdag avlätna statsverkspropositionen, avdelning: utgifter för kapitalökning, punkten 29, har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att för inköp av skogbärande eller till skogsbörd tjänlig mark samt till inlösen av ströängar å kronoparkerna i Norrland och Dalarna för år 1915 anvisa ett anslag av 1,000,000 kronor.

Inköp av skogbärande eller till skogsbörd tjänlig mark.

Beträffande utredningen i ärendet tillåter sig utskottet hänvisa till det vid statsverkspropositionen vid 1914 års förra riksdag bilagda statsrådsprotokollet i ämnet.

Med anledning av väckta motioner anvisade 1911 års riksdag för inköp av skogbärande eller till skogsbörd tjänlig mark ett belopp av

Utskottet.

Bihang till senare riksdagens protokoll 1914. 10 saml. 19 häft. (Nr 63.)

500,000 kronor. För samma ändamål beviljade därefter på av Kungl. Maj:t gjorda framställningar 1912 års riksdag ett anslag av 800,000 kronor för år 1913 och sistsagda års riksdag ett anslag av 1,000,000 kronor för innevarande år. Under en följd av år hava dessutom för skogsinköp disponerats köpeskillingarna för försålda mindre kronoegendomar.

I nu förevarande framställning äskas anvisande av medel för ifrågavarande ändamål för år 1915 till samma belopp som det för innevarande år beviljade, varjämte föreslås, att de medel, som sålunda anvisas, må, i likhet med vad som gäller beträffande ovan omnämnda köpeskillingar, få användas icke blott till inköp av skogbärande eller till skogsbörd tjänlig mark utan jämväl för inlösen av ströängar å kronoparkerna i Norrland och Dalarna.

Då ifrågavarande framställning om anvisande av särskilda medel för skogsförvärv betecknar ett fortgående på den av riksdagen beträffande statens skogspolitik redan inslagna väg samt utskottet icke haft något att erinra mot storleken av det för ändamålet ifrågasatta beloppet, får utskottet, som i likhet med departementschefen ansett någon åtskillnad i fråga om användningssättet för ovanberörda köpeskillingar och de särskilt anvisade medlen icke böra göras, härigenom hemställa,

att riksdagen må för inköp av skogbärande eller till skogsbörd tjänlig mark samt till inlösen av ströängar å kronoparkerna i Norrland och Dalarna för år 1915 anvisa ett anslag av 1,000,000 kronor.

Beträffande sättet för ifrågavarande medels anskaffande torde statsutskottet framdeles komma att avgiva förslag.

*Kostnader för
anordnande
av jägmästar-
bostad i
Gällivare.*

2:o) I punkten 30 av förenämnda avdelning av statsverkspropositionen har Kungl. Maj:t vidare föreslagit riksdagen att för inköp och iståndsättande av lägenheten Hedeberga inom Gällivare municipalsamhälle till jägmästarbostad m. m. för år 1915 anvisa ett anslag av 25,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att förskottsvis av tillgängliga medel under innevarande år utanordna beloppet.

Utredningen i ärendet återfinnes i det vid statsverkspropositionen vid förra riksdagen innevarande år fogade statsrådsprotokollet i ämnet.

Utskottet.

Förevarande framställning avser inköp och iståndsättande till jägmästarbostad av en Baltiska trävaruaktiebolaget tillhörig fastighet i

Gällivare, vilken hembjudits kronan till ett pris av 16,500 kronor, vartill, enligt uppgjorda kostnadsberäkningar, skulle komma ytterligare ett belopp av 8,400 kronor för bekostande av nödiga reparationer och ombyggnadsarbeten. Kostnaden för nu ifrågavarande jägmästarbostad skulle sålunda belöpa sig till samma belopp, omkring 25,000 kronor, som beräknats åtgå till revirförvaltarbostäder i vart och ett av Arjeplogs, norra Lycksele och södra Lycksele revir, vartill riksdagen anvisat medel å extra stat för innevarande år. Uti det nu ifrågasatta köpet ingår emellertid, enligt uppgift, även ett stort tomtområde, varav kronan för närvarande förhyr en del till vedupplag. Visserligen är manbyggnaden å lägenheten något för stor såsom bostad och expeditjonslokal åt en jägmästare, men någon svårighet anses icke möta mot att uthyra eller på annat sätt draga nytta av de rum, som, därest lägenheten upplåtes till bostad åt endast en jägmästare, icke behöva tagas i anspråk av denne.

Utskottet, som icke haft något att erinra mot det ifrågasatta inköpet eller mot det därför och för lägenhetens iståndsättande beräknade belopp eller i övrigt, får därför hemställa,

att riksdagen må för inköp och iståndsättande av lägenheten Hedeberga inom Gällivare municipalsamhälle till jägmästarbostad m. m. för år 1915 anvisa ett anslag av 25,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att förskottsvis av tillgängliga medel under innevarande år utanordna beloppet.

3:o) I punkt 31 av ovannämnda avdelning av statsverkspropositionen har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att för inköp av ett tomtområde vid Hoting för uppförande av bostad åt jägmästaren i Tåsjo revir för år 1915 anvisa ett anslag av 2,500 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att förskottsvis av tillgängliga medel under innevarande år utanordna beloppet.

Kostnad för inköp av tomtplats vid Hoting för uppförande av bostad åt jägmästaren i Tåsjo revir.

I avseende å utredningen tillåter sig utskottet hänvisa till det vid statsverkspropositionen till innevarande riksdag fogade statsrådsprotokollet i ämnet.

I likhet med myndigheterna kan utskottet icke finna det annat än önskvärt och för revirets förvaltning fördelaktigt att ifrågavarande jägmästare beredes bostad å en mera centralt belägen plats inom reviret än den, där han nu är bosatt. Den till bostad nu ifrågasatta platsen, vilken efter inlandsbanans framdragande torde komma att bliva en viktig

Utskottet.

centralpunkt, har även syntts utskottet för ändamålet lämplig. På grund härav får utskottet, ehuru utskottet funnit det av bolaget begärda priset för tomtplatsen väl högt, hemställa,

att riksdagen må för inköp av ifrågavarande tomtområde vid Hoting för uppförande av bostad åt jägmästaren i Tåsjö revir för år 1915 anvisa ett anslag av 2,500 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att förskottsvis av tillgängliga medel under innevarande år utanordna beloppet.

Statens utlåningsfonder.

Odlingslånefonden.

4:o) Kungl. Maj:t har vidare under punkt 35 av förenämnda avdelning av statsverkspropositionen föreslagit riksdagen att *dels* medgiva, att under år 1915 ett belopp av 1,000,000 kronor må av Kungl. Maj:t disponeras såsom lån från odlingslånefonden; *dels ock* till kapitalökning för odlingslånefonden för år 1915 anvisa ett anslag av 450,000 kronor att utgå av lånemedel.

Utredningen i ärendet återfinnes i det statsverkspropositionen till förra riksdagen innevarande år bilagda statsrådsprotokollet i ämnet.

Utskottet.

Det allt sedan odlingslånefondens bildande år 1883 lämnade medgivande, att ett belopp av 1,000,000 kronor årligen finge såsom lån disponeras från fonden, synes utskottet böra lämnas även för nästkommande år. Vid sådant förhållande och då utskottet icke haft något att erinra mot den av Kungl. Maj:t äskade kapitalökningen, får utskottet hemställa,

att riksdagen må

a) medgiva, att under år 1915 ett belopp av 1,000,000 kronor må av Kungl. Maj:t disponeras såsom lån från odlingslånefonden;

b) till kapitalökning för odlingslånefonden för år 1915 anvisa ett anslag av 450,000 kronor att utgå av lånemedel.

Beträffande sättet för anskaffande av medlen i fråga torde statsutskottet framdeles komma att avgiva förslag.

5:o) I punkt 36 av förevarande avdelning av statsverkspropositionen har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att *dels* medgiva, att för år 1915 ett belopp av 7,500,000 kronor må av Kungl. Maj:t enligt gällande bestämmelser disponeras såsom lån från egnahemslånefonden; *dels ock* till kapitalökning för egnahemslånefonden för år 1915 anvisa ett anslag av 5,200,000 kronor att utgå av lånemedel.

Egnahemslånefonden.

Beträffande utredningen i ärendet tillåter sig utskottet hänvisa till det vid statsverkspropositionen till innevarande års förra riksdag fogade statsrådsprotokollet i ämnet.

Beträffande den vid 1904 års riksdag bildade egnahemslånefonden har från och med år 1908 sådan anordning träffats, att fonden — till vilken från början ett bestämt belopp för viss tidsperiod beviljades — i stället avvägrats i syfte att kunna tillgodose ett visst årligt lånebehov, som från och med år 1912 utgjorde fem millioner kronor, men från och med år 1913 varit bestämt till sju och en halv millioner kronor. Utlåning intill sistnämnda belopp synes utskottet böra medgivas jämväl för nästkommande år. Vid sådant förhållande och då utskottet icke funnit anledning till erinran emot den äskade kapitalökningen, vilken till följd av inflytande amorteringar och inestående behållningar kunnat begränsas till 5,200,000 kronor, får utskottet hemställa,

Utskottet.

att riksdagen må

- a) medgiva, att för år 1915 ett belopp av 7,500,000 kronor må av Kungl. Maj:t enligt gällande bestämmelser disponeras såsom lån från egnahemslånefonden;
- b) till kapitalökning för egnahemslånefonden för år 1915 anvisa ett anslag av 5,200,000 kronor att utgå av lånemedel.

Beträffande sättet för medlens anskaffande torde statsutskottet framdeles komma att avgiva förslag.

6:o) I punkt 37 av förenämnda avdelning av statsverkspropositionen har Kungl. Maj:t vidare föreslagit riksdagen att *dels* medgiva, att under år 1915 ett belopp av 750,000 kronor må av Kungl. Maj:t disponeras såsom lån från fonden för fiskerinäringens befrämjande; *dels ock* till kapitalökning för samma fond under år 1915 anvisa ett anslag av 100,000 kronor att utgå av lånemedel.

Fonden för fiskerinäringens befrämjande.

Utredningen i ärendet återfinnes i det statsverkspropositionen till förra riksdagen innevarande år bilagda statsrådsprotokollet i ämnet.

Utskottet.

Till den år 1891 inrättade fonden för fiskerinäringens befrämjande hava från och med år 1907 erforderliga medel anvisats av lånemedel och avpassats så, att ett årligt lånebehov av 750,000 kronor skulle kunna tillgodoses. Jämväl för år 1915 begäres nu medgivande till utlåning intill sistnämnda belopp, varav 550,000 kronor skulle, i likhet med vad föregående åren skett, ställas till förfogande av Göteborgs och Bohus län och återstående 200,000 kronor utlånas inom övriga län. Enär i amorteringar under år 1915 beräknas inflyta omkring 650,000 kronor, skulle till kapitalökning för sagda år erfordras endast 100,000 kronor.

Då den lånerörelse, som bedrivs ur ifrågavarande fond, allt framgent torde vara för fiskets utveckling behöfelig, får utskottet, som icke funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förevarande framställning, hemställa,

att riksdagen må

a) medgiva, att under år 1915 ett belopp av 750,000 kronor må av Kungl. Maj:t disponeras såsom lån från fonden för fiskerinäringens befrämjande;

b) till kapitalökning för samma fond under år 1915 anvisa ett anslag av 100,000 kronor att utgå av lånemedel.

Beträffande sättet för ifrågavarande medels anskaffande torde statsutskottet framdeles komma att avgiva förslag.

Norrländska
nyodlings-
fonden.

7:o) Vidare har Kungl. Maj:t under punkt 38 i förenämnda avdelning i statsverkspropositionen föreslagit riksdagen att medgiva, att från och med år 1915 tillsviðare ett belopp av 300,000 kronor må enligt gällande bestämmelser årligen disponeras såsom lån från norrländska nyodlingsfonden.

Utredningen i ärendet återfinnes i statsrådsprotokollet till statsverkspropositionen vid förra riksdagen innevarande år.

Utskottet.

Från och med år 1909 har ifrågavarande fond avsetts skola tillgodose ett årligt lånebehov av 300,000 kronor. Enahanda medgivande äskas nu jämväl för nästkommande år och tills vidare framgent. Enär fonden vid 1913 års slut hade en odisponerad behållning av 155,000 kronor samt under år 1915 beräknas inflyta kapitalinbetalningar till

belopp av 165,000 kronor, skulle någon kapitalökning för denna fond för år 1915 icke vara erforderlig.

Då ifrågavarande fond torde vara av stor betydelse för nyodlingens befrämjande i Norrland och Dalarna samt allt framgent erforderlig till oförminskat belopp, får utskottet hemställa,

att riksdagen må medgiva, att från och med år 1915 tillsvidare ett belopp av 300,000 kronor må enligt gällande bestämmelser arligen disponeras såsom lån från norrländska nyodlingsfonden.

8:o) I punkt 39 av nämnda avdelning i statsverkspropositionen har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att till kapitalökning för jordförmedlingsfonden för år 1915 anvisa ett anslag av 200,000 kronor att utgå av lånemedel.

Jordförmedlingsfonden.

Beträffande utredningen i ärendet hänvisas till det statsverkspropositionen vid innevarande års förra riksdag bifogade statsrådsprotokollet i ämnet.

Under erinran att 1912 års riksdag medgivit, att Kungl. Maj:t finge från och med år 1913 tills vidare intill dess annorlunda kunde vara bestämt, disponera jordförmedlingsfondens samtliga kapitaltillgångar till förlagslån åt hushållningssällskap samt under viss förutsättning åt aktiebolag och föreningar, vilka hade till uppgift att befrämja förvärvandet av egna hem, får utskottet, som icke haft något att erinra mot beloppet av den för år 1915 äskade kapitalökningen, hemställa,

Utskottet.

att riksdagen må till kapitalökning för jordförmedlingsfonden för år 1915 anvisa ett anslag av 200,000 kronor att utgå av lånemedel.

Beträffande sättet för anskaffande av medlen i fråga torde statsutskottet framdeles komma att avgiva förslag.

9:o) Kungl. Maj:t har i punkt 40 av ifrågavarande avdelning av statsverkspropositionen föreslagit riksdagen att såsom kapitalökning till täckdikningslånefonden för år 1915 anvisa ett anslag av 200,000 kronor att utgå av lånemedel.

Täckdikningslånefonden.

Beträffande utredningen i ärendet tillåter sig utskottet hänvisa till det statsverkspropositionen vid innevarande års förra riksdag bilagda statsrådsprotokollet i ämnet.

Utskottet.

Med anledning av framställning av Kungl. Maj:t beslöt nästlidna års riksdag, att en särskild fond benämnd täckdikningslånefonden skulle inrättas, från vilken fond statslån finge i mån av tillgång och intill ett belopp av högst 200,000 kronor årligen tilldelas hushållningssällskap, som förklarar sig villigt att utlämna täckdikningslån till mindre jordbrukare. Under erinran att såsom kapitalökning till ifrågakvarande fond för innevarande år anvisats ett belopp av 200,000 kronor, och då enahanda belopp torde erfordras såsom kapitalökning för nästkommande år, får utskottet härigenom hemställa,

att riksdagen må såsom kapitalökning till täckdikningslånefonden för år 1915 anvisa ett anslag av 200,000 kronor att utgå av lånemedel.

Beträffande sättet för medlens anskaffande torde statsutskottet framdeles komma att avgiva förslag.

*Lånefonden
för inköp av
ädla avels-
ston.*

10:o) Under punkt 41 av nu ifrågakvarande avdelning av statsverkspropositionen har Kungl. Maj:t vidare föreslagit riksdagen, att såsom kapitalökning för lånefonden för inköp av ädla avelsston för år 1915 anvisa ett anslag av 100,000 kronor att utgå av andra statsinkomster än lånemedel.

Utredningen i ärendet återfinnes i det vid statsverkspropositionen till innevarande års förra riksdag fogade statsrådsprotokollet i ämnet.

Utskottet.

Nästlidet års riksdag beslöt, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning i ämnet, att en särskild fond skulle inrättas, benämnd lånefonden för inköp av ädla avelsston, från vilken fond statslån finge i mån av tillgång och intill ett belopp av högst 100,000 kronor årligen tilldelas hushållningssällskap, som förklarar sig villigt att till jordbrukare inom sällskapets område utlämna hästavelslån för inköp av dylika avelsston och inom vars område ädel hästavel bedreves samt goda förutsättningar för densamma finnes. Såsom kapitalökning till denna fond för år 1914 anvisade riksdagen 100,000 kronor, vilket belopp nu äskas jämväl för nästkommande år.

Då ifrågakvarande fond behöver den begärda kapitalökningen för att kunna tillgodose den av riksdagen medgivna högsta utlåningen, får utskottet hemställa,

att riksdagen må såsom kapitalökning för lånefonden för inköp av ädla avelsston för år 1915 anvisa ett anslag av 100,000 kronor att utgå av andra statsinkomster än lånemedel.

Beträffande sättet för medlens anskaffande torde statsutskottet framdeles komma att avgiva förslag.

11:o) I tvenne inom riksdagen väckta likalydande motioner, nr 46 i första kammaren av herr *Kvarnzelius m. fl.* och nr 95 i andra kammaren av herr *Staaß m. fl.*, har hemställts, att riksdagen måtte för sin del besluta,

*Allmän
nyodlings-
fond.*

att en särskild fond å 300,000 kronor skall inrättas för befrämjande av uppodling av jord i andra delar av landet än Norrland och Dalarna, för vilken fond i mån av tillgång lån må tilldelas landsting eller hushållningssällskap, som förklarar sig villigt att utlämna låneunderstöd till mindre jordbrukare för uppodling av till åker lämplig mark;

att inflytande räntor å de från fonden utlämnade lån må ingå till fonden för att tillsammans med fondens övriga tillgångar användas för det med fonden avsedda ändamålet;

att fonden skall förvaltas av statskontoret;

att under utgifter för kapitalökning i vad angår jordbruksdepartementet för år 1915 anvisa ett anslag av 100,000 kronor, att under benämning »allmänna nyodlingsfonden», utgå av lånemedel;

samt att i fråga om erhållande och tillgodonjutande av lån ur fonden skola gälla de allmänna villkor och bestämmelser, som äro fastställda för norrländska nyodlingsfonden.

Till stöd för framställningen hava motionärerna anfört följande:

»I en samtidigt härmed avgiven motion hava undertecknade framhållit den stora betydelsen av åtgärder till det svenska jordbrukets extensiva utveckling. Vi hava hänvisat till, att under senare år den odlade jordens tillväxt vore ytterst obetydlig och att, enligt prof. Sundbärgs uttalande i »emigrationsutredningen», jordbrukets produkter från att under 1870-talet hava fullt motsvarat landets behov, numera ge en brist i förhållande till detta behov av i medeltal omkring 50 millioner kronor årligen. I följd härav och då i Norrland finnas ofantliga odlingsmarker, som ej ännu lagts under plog, hava vi i nämnda motion väckt förslag om vissa ytterligare åtgärder till främjande av kolonisationen och uppodlingen i Norrland.

Men även i andra delar av vårt land finnas betydande arealer, som icke ännu blivit uppodlade. Med hänsyn härtill gäller det att tillse, huruvida icke ytterligare åtgärder från det allmännas sida kunna vidtagas för att stödja odlingsföretag, särskilt mindre sådana, i de mellersta och södra delarna av landet.

I förevarande hänseende tillåta vi oss till en början erinra om följande åtgärder från statsmakternas sida, förutom bildande av odlingslånefonder, till underlättande av avdikningar och frostminskningsföretag. Från 1883 utgick statsmedel till »understödjande medelst anslag utan återbetalningsskyldighet av sådana myrutdikningar och vattenavtappningar, vilkas ändamål vore att minska frostilländigheten för närliggande bygd». Härefter anvisade riksdagen från och med år 1906 för nu berörda ändamål två särskilda anslag, det ena under benämning »norrländska avdikningsanslaget» och det andra under namn av »allmänna frostminskningsanslaget». Det förra av dessa anslag avsåg understödjande medelst statsbidrag utan återbetalningsskyldighet av myrutdikningar och vattenavtappningar inom de 4 nordligaste länen, vare sig ändamålet med företaget är uppodling av till åker eller äng lämplig jord eller minskning av frostilländighet. Det senare anslaget avsåg däremot understödjande medelst statsbidrag utan återbetalningsskyldighet av sådana myrutdikningar och vattenavtappningar inom övriga delar av riket, vilkas ändamål är att minska frostilländigheten.

I en inom andra kammaren vid 1911 års riksdag väckt motion (nr 22) hemställdes, att riksdagen måtte för år 1912 ställa till Kungl. Maj:ts förfogande ett anslag av 300,000 kronor under benämning »allmänna avdikningsanslaget» till understödjande medelst statsbidrag utan återbetalningsskyldighet av myrutdikningar och vattenavtappningar inom övriga delar av riket med undantag av de fyra norrländska länen, vare sig ändamålet med företaget vore uppodling av till åker eller äng lämplig jord eller minskning av frostilländighet för närliggande bygd; och borde för bidrags erhållande samma villkor uppställas som då gällde för norrländska avdikningsanslaget. Motionen avstyrktes av vederbörande utskott, men bifölls, i enlighet med avgiven reservation, av andra kammaren, medan första kammaren följde utskottets förslag. Vid gemensam votering blev emellertid det föreslagna anslaget för år 1912 av riksdagen anvisat. Efter förslag av Kungl. Maj:t till 1912 års riksdag ersattes förut omförmälda »allmänna frostminskningsanslaget» med »allmänna avdikningsanslaget». Efter successiva höjningar hava för år 1915 anvisats under »norrländska avdikningsanslaget» ett belopp av

1,900,000 kronor och under »allmänna avdikningsanslaget» ett belopp av 450,000 kronor.

Vidare må erinras, att efter Kungl. Maj:ts förslag till 1906 års riksdag en särskild fond, under benämning »norrländska nyodlingsfonden», inrättats för befrämjande av uppodling av jord i Norrland och Dalarna, från vilken fond i mån av tillgång lån må tilldelas landsting eller hushållningssällskap, som förklarar sig villigt att utlämna låneunderstöd till mindre jordbrukare för uppodling av till åker lämplig mark. Fondens storlek bestämdes till 300,000 kronor, och fastställdes riksdagen följande allmänna villkor och bestämmelser för lån från fonden:

»1:o) Hushållningssällskap eller landsting, som önskar från ifrågasvarande fond erhålla lån för att därav utlämna låneunderstöd för ovan nämnda ändamål, må därom före den 1 januari det år, då lånet är avsett att erhållas, till lantbruksstyrelsen ingiva skriftlig framställning, innehållande jämväl uppgift å de odlingsföretag, för vilka låneunderstöd blivit hos hushållningssällskapet eller landstinget sökta, samt belopp och lånetid för varje särskilt låneunderstöd.

2:o) Lantbruksstyrelsen må efter prövning av sålunda gjorda framställningar bevilja hushållningssällskap eller landsting lån från fonden; åliggande det lantbruksstyrelsen att om beviljade lån meddela uppgift till statskontoret.

3:o) Från fonden beviljat lån skall återbetalas inom högst tio år med lika kapitalbelopp varje år jämte upplupen ränta. Finnes lånebelopp vara av hushållningssällskap eller landsting disponerat på annat sätt än förevarande bestämmelser tillåta, skall detsamma, på yrkande av lantbruksstyrelsen, av hushållningssällskapet eller landstinget omedelbart återbetalas.

4:o) För hushållningssällskap eller landsting beviljat lån från fonden åtnjutes räntefrihet första året, under vilket lånet innehaves, men därefter erlägges 3 procent årlig ränta å oguldet kapitalbelopp, dock med skyldighet för hushållningssällskap eller landsting att, därest förfallet kapitalbelopp icke inom föreskriven tid inbetalas, å det förfallna beloppet erlägga sex procent årlig ränta från förfallodagen, till dess inbetalning sker. De, som av hushållningssällskap eller landsting erhållit låneunderstöd, skola åtnjuta enahanda räntefrihet, som nyss är stadgad, och må av dem icke fördras högre ränta än i detta moment bestämts.

5:o) Låneunderstöd, som av hushållningssällskap eller landsting meddelas, må utgöra högst 500 kronor och under inga förhållanden uppgå till mer än hälften av den uppskattade odlingskostnaden.

6:o) Vid beräkningen av denna kostnad upptagas såväl själva odlingsarbetet som den erforderliga dikningen, för så vitt ej statsbidrag erhållits till densamma.

7:o) Plan och kostnadsförslag för nyodlingen skola vara uppgjorda av lantbruksingenjör, länsagronom eller annan person, som hushållningssällskap eller landsting därtill prövar kompetent, och skall denne även avgiva yttrande om markens lämplighet till åker med avseende på såväl dess beskaffenhet som läge.

8:o) Hushållningssällskap eller landsting äger bestämma de närmare villkoren för åtnjutande av dylikt låneunderstöd liksom ock tillse, att det med beviljat låneunderstöd avsedda ändamål vinnes.

9:o) Statskontoret äger att till vederbörande hushållningssällskap eller landsting utbetala beviljat lån mot hushållningssällskapets eller landstingets förskrivning därå.

10:o) Statskontoret har att, därest stadgad kapital- eller räntebetalning icke i rätt tid fullgöres, därom göra anmälan hos Kungl. Maj:t, som då vill bestämma huruvida oguldet lånebelopp jämte ränta skall före den fastställda amorteringstidens slut återbetalas.»

Liksom riksdagen år 1911 tog initiativ till bildande, efter mönstret av norrländska avdikningsanslaget, av ett för andra delar av riket tillgängligt allmänt avdikningsanslag, synes oss nu nödigt, att riksdagen skapar en allmän nyodlingsfond för de delar av riket, som ej kunna komma i åtnjutande av lån från norrländska nyodlingsfonden. Just en fond av den art och med det användningssätt som norrländska nyodlingsfonden skulle förvisso bliva av en avsevärd betydelse för odlingsarbetets främjande.

Obestriddt finnes även å mindre jordbruk i mellersta och södra Sverige odlingsmark, som jordinnehavaren av brist på medel icke kan bringa under plog. Särskilt i vissa trakter av berörda landsdelar behöves för sådant ändamål stöd i form av lån.

Avdikningsanslagen äro, såsom benämningen anger, avsedda för avdikningar, men ej för själva odlingen, och krävas, innan bidrag från dem kunna erhållas, förarbeten och utredningar, som icke kunna verkställas av vem som helst. De medel, som finnas tillgängliga för premiering av småbruk och av odlingsföretag, äro icke heller tillräckliga.

Vi erinra härförutom, dels att de motioner i nu förevarande syfte, som väckts vid riksdagarna 1909 och 1911 (nr 54 i 1:a kammaren 1909

och nr 56 i samma kammare 1911), men ej lyckats tillvinna sig riksdagens bifall, dels ock om förslag i ärendet väckta inom olika landsting och föreningar av jordbrukare. Storleken av den fond, som vi anse böra inrättas för att främja uppodling av jord i de delar av landet, som ej erhålla lån från norrländska nyodlingsfonden, torde böra sättas till 300,000 kronor. Härav torde dock för år 1915 icke erfordras större anslag än 100,000 kronor. Anslaget torde böra anvisas under utgifter för kapitalökning och utgå av länemedel. Fonden synes böra, liksom den norrländska nyodlingsfonden, förvaltas av statskontoret. Villkoren för lån ur denna fond torde böra vara desamma, som gälla för norrländska nyodlingsfonden.»

Att kraftiga åtgärder av staten redan vidtagits för odlingens främjande torde icke kunna förnekas. I sådant hänseende må först erinras om den redan år 1883 bildade odlingslånefonden, från vilken årligen, enligt riksdagens medgivande, ett belopp av 1,000,000 kronor må i form av lån disponeras till understöd åt odlingsföretag. Jämsides härmed hava sedan lång tid statsanslag anvisats till understödjande av myrtdikningar och vattenavtappningar. Ifrågavarande anslag utgöras numera av norrländska avdikningsanslaget, avsett för Norrland och Dalarna, samt allmänna avdikningsanslaget, avsett för övriga delar av riket, båda anslagen för understödjande medelst statsbidrag utan återbetalningskyldighet av myrtdikningar och vattenavtappningar, vare sig ändamålet med företaget är uppodling av till åker och äng lämplig jord eller minskning av frostländighet för närliggande bygd. Norrländska avdikningsanslaget har för år 1915 bestämts till 1,900,000 kronor och allmänna avdikningsanslaget har för samma år upptagits till 450,000 kronor.

Statsbidrag från avdikningsanslagen kan emellertid erhållas endast till själva vattenavledningen och avdikningen, men däremot icke till odlingen. Odlingslånefonden är visserligen avsedd till understödjande av odlingsföretag, men lån från densamma erhålles i allt fall icke till större belopp än som motsvarar beräknade kostnaden för vattenavledningen och avdikningen efter frändrag av det bidrag, som möjligen kan hava erhållits från avdikningsanslag. Dessutom är odlingslånefonden företrädesvis avsedd för mera omfattande odlingsföretag och för åtnjutande av lån från densamma, liksom ock av bidrag från avdikningsanslagen, erfordras merendels vidlyftiga förarbeten och utredningar, vilka icke så lätt kunna åstadkommas.

Dessa förhållanden föranledde inrättandet år 1906 av norrländska nyodlingsfonden för främjande medelst lån på förmånliga villkor av

Utskottet.

nyodling i Norrland och Dalarna. Genom tillkomsten av denna fond har möjlighet beretts jämväl för mindre jordbrukare inom berörda delar av riket att under enklare former erhålla bidrag av staten för utförande av sådana mindre odlingsföretag, som i allmänhet förekomma vid smärre jordbruk.

Några hjälpkällor för mellersta och södra Sverige, motsvarande den norrländska nyodlingsfonden, förefinnas icke. Visserligen har riksdagen sedan en längre tid tillbaka till åtgärder för höjande av det mindre jordbruket årligen anvisat medel på extra stat och i sådant hänseende för år 1915 anvisat ett belopp 270,000 kronor, men större delen av detta anslag disponeras till åtgärder för främjande av det redan befintliga jordbruket och endast 50,000 kronor därav är avsett till understöd åt odlingsföretag. Då användandet av detta jämförelsevis ringa odlingsanslag dessutom är begränsat till de allra minsta jordbruken eller till brukare om högst 6 hektar jord, kan detsamma givetvis icke tillmätas någon större betydelse.

Likväl finnes, såsom motionärerna ock påvisat, jämväl i mellersta och södra Sverige icke obetydligt med odlingsbar jord, vilken ännu icke blivit upptagen och vilken jordinnehavaren av brist på medel icke kan bringa under plog. Den inom dessa delar av landet förekommande oupptagna odlingsmarken torde ock företrädesvis vara att söka vid de mindre jordbruken. Denna omständighet synes utskottet utgöra ett kraftigt skäl för att berörda landsdelar, inom vilka som bekant det övervägande flertalet av vårt lands småbrukare och egnahemsinnehavare äro att finna, må beredas samma möjligheter till statsunderstöd åt mindre och medelstora odlingsföretag, som förefinnas beträffande Norrland och Dalarna. Det torde nämligen böra betonas, att just dessa mindre och medelstora odlingsföretag i södra och mellersta Sverige — för vilka odlingslånefonden, enligt vad nyss sagts, icke kan anlitas — för närvarande sakna varje möjlighet att komma i åtnjutande av statsunderstöd, ehuru desamma uppenbarligen, i högre grad än de större företagen, äro i behov därutav. Även ur ren nationalekonomisk synpunkt synes det utskottet oriktigt, att möjligheterna till nyodling i mellersta och södra Sverige — där dock jordbruket, tack vare kommunikationer och avsättningsmöjligheter, har de största förutsättningarna — skola, såsom för närvarande faktiskt är fallet, vara mindre än inom rikets nordligare provinser.

Utskottet finner sig därför böra tillstyrka motionärernas framställning om vidtagandet av åtgärder från statens sida för beredande av understöd åt mindre och medelstora odlingsföretag jämväl inom andra delar av riket än Norrland och Dalarna. I likhet med motionärerna

anser utskottet också, att samma former, som anlitats för åvägabringande av dylikt understöd beträffande Norrland och Dalarna, även böra här tillämpas och att alltså en särskild fond bör för ändamålet bildas, från vilken understöd kan beredas medelst lån på förmånliga villkor. Den förordade fondens kapitalbelopp synes lämpligen böra bestämmas till samma storlek som den norrländska nyodlingsfondens eller till 300,000 kronor, om än för det första året icke torde behöva för ändamålet anvisas mer än 100,000 kronor. Fondens kapitalbelopp torde, i likhet med vad gäller beträffande norrländska nyodlingsfonden, lämpligen böra utgå av lånemedel samt fonden förvaltas av statskontoret. Enär i sammanhang med budgetreformen år 1911 bestämts, att avkastningen av statens utlåningsfonder för framtiden skulle uppföras såsom tillgång å riksstaten samt enahanda tillvägagångssätt synes böra tillämpas jämväl beträffande den nu ifrågasatta fonden, torde motionärernas förslag, att räntorna å de från fonden utlämnade lån skulle ingå till fonden för att, jämte dennas övriga tillgångar, användas för det med fonden avsedda ändamål, icke lämpligen låta sig genomföra. Emellertid anser utskottet någon ökning i anledning härav av fondens kapitalbelopp icke vara erforderlig.

I likhet med motionärerna anser utskottet lämpligt, att de för åtnjutande av lån ur norrländska nyodlingsfonden stadgade villkor och bestämmelser — för vilka motionärerna närmare redogjort — må fastställas att gälla även beträffande den nya fonden. Dock anser utskottet, att storleken av den i moment 4 av berörda villkor och bestämmelser omförmälda ränta å erhållet odlingslån bör, med hänsyn till de avsevärt gynnsammare förhållandena för jordbruket i mellersta och södra Sverige och för att staten icke må behöva drabbas av allt för stor ränteförlust, bestämmas till fyra procent i stället för, såsom föreskrivits beträffande den norrländska nyodlingsfonden, allenast tre procent.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen må, i anledning av herrar Kvarnzelius m. fl:s och Staaffs m. fl:s förevarande motioner, besluta,

a) att en särskild fond å 300,000 kronor skall inrättas för befrämjande av uppodling av jord i andra delar av landet än Norrland och Dalarna, för vilken fond i mån av tillgång lån må tilldelas landsting eller hushållningssällskap, som förklarar sig villigt att utlämna låneunderstöd till mindre jordbrukare för uppodling av till åker lämplig mark;

- b) att fonden skall förvaltas av statskontoret;
 c) att under utgifter för kapitalökning i vad an-
 går jordbruksdepartementet för år 1915 anvisa ett an-
 slag av 100,000 kronor att, under benämning »all-
 männa nyodlingsfonden», utgå av lånemedel;
 d) samt att i fråga om erhållande och tillgodo-
 njutande av lån ur fonden skola gälla de allmänna
 villkor och bestämmelser, som äro fastställda för norr-
 ländska nyodlingsfonden, med den skillnad likväl, att
 beloppet av den ränta, som skall erläggas å erhållet
 odlingslån, bestämmes till fyra procent.

Beträffande sättet för medlens anskaffande torde statsutskottet
 framdeles komma att avgiva förslag.

Lånefond till
 understöd av
 anläggningar
 för gödsel-
 vård.

12:o) I en inom andra kammaren väckt motion, nr 146, har herr
Larsson i Dala hemställt,

att riksdagen måtte för år 1915 avsätta en fond av 5 millioner
 kronor att utgå som räntefria lån i och för rationella gödselvårdsanlägg-
 ningar å behövande jordbruk;

att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om utarbetande av
 bestämmelser för lån ur ifrågavarande lånefond;

att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om genomförande av
 rationella gödselvårdsanläggningar snarast möjligt å *alla* kronoegen-
 domar och enligt i denna motion givna grunddrag angående dessas
 kostnad, underhåll och ränta; samt

att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om utarbetande av
 förslag till lagstiftning mot gödsel förstöring och för främjande av ratio-
 nell gödselvård.

Till stöd för denna framställning har motionären anfört följande:
 »Bristande dikning och bristande gödsling äro tvenne av de största
 hindren för det svenska jordbrukets utveckling.

Genom särskilda anslag har riksdagen visat sig uppskatta betydelsen
 av en rationell avdiknings genomförande å dikningsbehövande jor-
 dar. För detta ändamål kan ju anslag erhållas från allmänna avdik-
 ningsanslaget och norrländska avdikningsanslaget.

Visserligen har även staten indirekt och i någon mån främjat det
 svenska jordbrukets gödselvård genom statsanslag till småbrukspremie-
 ring och premielån. Men något *direkt* och *kraftigt* ekonomiskt bistånd

för genomförande av rationell gödselvård å alla svenska jordbruk har svenska staten ännu icke givit.

Enligt föreliggande beräkningar förlorar emellertid vårt land årligen flera tiotal miljoner kronor genom den gödsel förstöring, som råder å flertalet svenska jordbruk. Uppgifterna om den årliga förlustens storlek variera mellan 30—80 miljoner kronor. Jag har i samband med hundratals föreläsningsresor i vårt land ägnat denna fråga en grundlig uppmärksamhet, och min övertygelse är, att sanningen ligger närmast det sistnämnda oerhörda förlustbeloppet.

I varje fall är det ett oförnekligt faktum, att den rådande gödsel förstöringen å hundratusental svenska jordbruk håller vårt lands jordbruk nere och förorsakar vårt land en årsförlust av flera tiotal miljoner kronor.

En av den svenska statens största och viktigaste uppgifter vidkommande vårt lands inre näringspolitik måste därför vara att genom ekonomiskt bistånd och, om så kräves, genom lagstiftning i frågan utrota den fördärvande och jordbruksneddragande gödsel förstöringen från våra landamären och i det stället arbeta fram en rationell gödselvård å alla svenska jordbruk, på det att vårt svenska jordbruk än en gång måtte bliva ej blott till namnet, utan ock till gagnet vår lands modernäring.

Främst av allt borde sålunda staten genomföra rationella gödselvårdsåtgärder (ogenomsläppliga båsgolv och urinrännor i samtliga djurstallar, uppförande av gödselreservoar eller gödselhus, urinbrunn eller gödselvattenbrunn) å *alla* kronoegendomar och göra detta så snart som någonsin möjligt. Kostnaden härför skulle givetvis gäldas av staten, men arrendatorn av respektive kronoegendom skulle underhålla de ifrågavarande anläggningarna och betala ränta å deras anläggningskostnad efter vanlig räntesats.

Härigenom skulle båda parterna vinna: kronoegendomarna skulle år efter år komma i högre växtkraft och sålunda succesivt stiga i värde och arrendatorerna skulle genom de ifrågavarande anläggningarna vinna ett skördestegringsvärde, som vore flerdubbelt större än anläggningarnas ringa underhålls- och räntekostnader.

Mig synes det emellertid både önskvärt och nödvändigt, att en lagstiftning gives för rationell gödselvård å alla svenska jordbruk. Denna lagstiftning skulle icke träda i kraft förrän t. ex. 15 å 20 år efter lagstiftningens utfärdande, och under denna långa tid skulle genom statens kraftiga ekonomiska bistånd rationella gödselvårdsanläggningar

kunna genomföras å alla behövande jordbruk, där dylika anläggningar icke redan äro gjorda.

Statens kraftiga ekonomiska bistånd skulle lämpligast givas i form av räntefria amorteringslån, motsvarande dem, som beviljats av vissa hushållningssällskap, fastän givetvis hushållningssällskapens ekonomiska resurser äro allt för små, för att de skulle kunna giva, vad som för denna stora sak kräves.

Sverige har ungefär $3\frac{3}{4}$ millioner hektar åker och annan odlad jord. Kostnaden för här ifrågasatta gödselvårdsanläggningar kan beräknas till ungefär 10—40 kronor per hektar åker. Nu finnes ju emellertid rationell gödselvård på några tusental jordbruk och säkerligen skulle en del jordbrukare, som hava en god ekonomi, icke för denna sak anlita statens ekonomiska bistånd, vilket däremot skulle villigt och tacksamt anlitas av de i ekonomiskt hänseende mer eller mindre resurssvaga jordbrukare.

Enligt en beräkning, som visserligen är och måste vara mycket approximativ, skulle för nämnda frågas tillfredsställande lösning erfordras en statens utlåning av sammanlagt 75 å 100 millioner kronor (säkerligen ej överstigande sistnämnda belopp), och borde lämpligen utlånas 5 millioner kronor varje år för detta ändamål och utlåningen fortgå under 15 å 20 år, tills det stora målet vore vunnet. Om dessa lån vore räntefria 5-års-amorteringslån och första amorteringen erlades 2 år efter lånets beviljande (såsom förhållandet är med motsvarande lån från vissa hushållningssällskap), så skulle ränteförlusten (= statens reella bidrag för ändamålet) bliva, efter beräknad $4\frac{1}{2}$ % ränta, 900,000 kronor i medeltal per år under de 15, respektive högst 20 år, som ifrågavarande utlåning skulle fortgå med ett utlåningsbelopp av 5 millioner kronor per år. Genom statens reella bidrag av i medeltal under 15 å 20 år ungefär 900,000 kronor per år (= knappast 0,3 % av budgeten) skulle vi i Sverige kunna fullständigt tilltappa nuvarande förfärliga förlustkälla, om upptill 80 millioner kronor *per år* och *den nämnda statsutgiften skulle genom verkningar och återverkningar visa sig så fruktbringande, som näppeligen någon annan statsutgift någonsin varit.*

En av Europas mest kända män uttalade för snart ett halvsekel sedan den stora och sanna satsen, att »från jordbrukets framåtskridande eller tillbakagående daterar sig rikens blomstring eller förfall».

Men utan en rationell gödselvård på varje gård, större som mindre, skall Sveriges jordbruk aldrig bliva vad det kan bliva i fråga om utveckling och framåtskridande, och jag får därför, under förhoppning om tillbörlig kontinuitet i fråga om första delen av mitt äskande, härmed hemställa — — —»

Förevarande framställning avser vidtagandet av åtgärder från statens sida i tre olika riktningar för främjande av gödselvården vid de svenska jordbruken. Dels föreslås att till understöd åt rationella gödselvärdens anordningar skulle bildas en särskild fond med ett kapitalbelopp för år 1915 av 5,000,000 kronor, från vilken fond räntefria lån skulle kunna erhållas mot vissa villkor och bestämmelser, som skulle utarbetas av Kungl. Maj:t. Dels ifrågasättes utarbetande av förslag till lagbestämmelser till förhindrande av gödsel förstöring och för främjande av en god gödselvård, vilken lagstiftning dock, enligt motionärens förmenande, icke borde träda i kraft förrän 15 à 20 år efter utfärdandet. Dels slutligen föreslås vidtagandet genom statens försorg snarast möjligt av rationella gödselvärdens anläggningar å samtliga kronoegendomar, med skyldighet för resp. arrendatorer att underhålla ifrågavarande anläggningar samt erlægga ränta å kostnaden för desammas anläggande.

Statens åtgärder för främjande av jordbruket inom dess särskilda grenar böra givetvis, liksom statens verksamhet å andra områden, avvägas med hänsyn till de olika grenarnas vikt och beskaffenhet samt behov utav understöd. Utan att vilja förneka den stora betydelsen för jordbruket av en god gödselvård anser dock utskottet, att vidtagandet för denna jordbrugsgren av sådana åtgärder, som här ifrågasatts, nämligen en fondbildning å många millioner kronor, icke skulle vare sig stå i rimligt förhållande till statens understödande verksamhet inom andra delar av jordbruksområdet eller vara av ett verkligt behov påkallat. Tillfälle till statsunderstöd för ifrågavarande ändamål finnes redan nu berett genom det av riksdagen anvisade anslag till åtgärder för höjande av det mindre jordbruket. Större delen av de under detta anslag ingående beloppen till småbrukspremiering användes nämligen just till gödselvärdens befrämjande. Utav de av hushållningssällskapen år 1911 beviljade sammanlagt 807 premielånen avsågo sålunda icke mindre än 687 lån eller 85 % av hela antalet understöd till gödselanordningar samt till cementering i byggnader och gödselstad. Enligt vad upplysts inom utskottet beviljas dessutom av en del hushållningssällskap särskilda amorteringslån för gödselvärdens befrämjande. Utskottet är också av den meningen, att, därest ytterligare understöd från det allmännas sida skulle för nu ifrågavarande ändamål erfordras, denna angelägenhet lämpligen bör omhändertagas av hushållningssällskapen och att det icke skäligen kan av staten begäras, att den skall i vidare mån än redan skett direkt understödja denna jordbrugsgren.

Utskottet kan icke heller biträda motionärens förslag om införandet av lagstiftning mot gödsel förstöring och för främjande av en god gödsel-

vård, då det, enligt utskottets förmenande, icke torde vara lämpligt eller ens möjligt att genom lagbestämmelser tvinga den enskilde jordbrukaren att göra utgifter för nu ifrågavarande ändamål eller att över huvud taget på ett visst sätt sköta sitt jordbruk. Bästa vägen för vinnande av en rationell gödselhushållning torde vara, att jordbrukarne själva mera allmänt komme till insikt om den stora betydelsen för jordbrukets ekonomi av en väl ordnad gödselvård. I detta hänseende bedrives också numera som bekant en framgångsrik upplysningsverksamhet bland våra jordbrukare genom statens jordbrukskonsulenter och länsagronomerna, och frukterna av denna verksamhet hava redan givit sig tillkänna genom ökat intresse hos jordbrukarne för ett bättre tillvaratagande av de naturliga gödselämnena. Ett fortgående på denna väg synes utskottet bättre och säkrare än några tvångsåtgärder leda till det önskade målet.

Beträffande slutligen förslaget att staten skulle förse samtliga kronoegendomar med gödselvårdsanläggningar, vilka arrendatorerna därefter skulle vara skyldiga underhålla och förränta, har inom utskottet upplysts, att kronoarrendatorer redan för närvarande efter framställning och prövning av domänförvaltningen i varje särskilt fall kunna beredas hjälp och understöd till gödselvårdsanläggningar. Dyligt understöd gives vanligen i sådan form att arrendatorn av kronan avgiftsfritt erhåller materialier till anläggningen mot villkor, att han själv ombesörjer densammas uppförande. Då frågan om gödselvårdens ordnande å kronoegendomarna sålunda redan uppmärksammats av dem, som hava utarrenderingen av kronodomänerna om händer, samt det nuvarande tillvägagångssättet för åstadkommande av gödselvårdsanläggningar å dessa egendomar, särskilt genom sin natur av frivillighet, syntes utskottet vida lämpligare än det i motionen föreslagna, anser utskottet sig icke heller kunna tillstyrka motionärens framställning i denna del.

Utskottet får sålunda, under återopande av vad ovan anförts, hemställa,

att riksdagen må avslå herr Larssons i Dala förvarande motion.

Lånefond till understöd åt kommuner för inköp av skogsmark för varaktigt skogsbruk.

13:o) I en inom andra kammaren väckt motion, nr 98, har herr *Jonsson* i Hökhult hemställt, att riksdagen måtte bevilja ett anslag av 5,000,000 kronor att ställas till Kungl. Maj:ts förfogande för att på de grunder och villkor, som Kungl. Maj:t kan finna gott i nåder bestämma, ut-

lämnas som lån till kommuner i och för inköp av skogsmarker för varaktigt skogshruk.

Till stöd för denna framställning har motionären åberopat motiveringen till en av honom vid förra riksdagen innevarande år väckt motion, nr 85, med enahanda hemställan som den nu förevarande. Ifrågasvarande motivering är av följande lydelse:

»Då skogarna i allmänhet mer och mer förminskas i vårt land på grund av den stora avverkning, som pågått och pågår, har man kommit till insikt om att något bör göras, för att någon del av landets skogsmarker måtte tillvaratagas för uthålligt skogsbruk. En del kommuner hava på allvar tagit denna fråga om hand och börjat ordna sin ekonomi så, att om möjligt de i framtiden kunde förvärva skogsmark i syfte att bedriva skogsodling och för detta ändamål åstadkomma sockenallmänningar eller kommunalskogar.

Det skulle vara av mycket stort värde för vårt land, om genom lämpliga åtgärder dylika allmänningskogar i så stor omfattning som möjligt kunde komma till stånd, och kommunerna där äga tillgång på skog både för egna behov och till avsalu för beredande av inkomster till bestridande av kommunala utgifter. De skulle lämna en säker garanti för tillgodoseende av landets framtida virkesbehov och även lämna ett betydande överskott för export och tillika utgöra ett manande exempel för den enskilde skogsmarksägaren att väl vårda och sköta sin skogsmark. En sådan åtgärd är väl värd de uppoffringar, som nu kunna göras för dess förverkligande.

Skogarna hava den sista tiden anlåtats mycket hårt. Det är endast några få enskilda, som i någon mån sparat på skogen. Det vore därför mycket välbetänkt och fosterländskt handlat, om kommunerna litet var sörjde för att komma i besittning av mark för skogsodling. Våra förfäder hava lämnat ett stort arv efter sig i de stora skogar, som funnits men av oss avverkats. Det är vår plikt att göra något för våra efterkommande släkten. Likasom vi på många områden skördat stora fördelar av föregående släktens uppoffringar, så skulle våra efterkommande få stora fördelar, om vi droge försorg om att en del av landets skogsmark komme i det allmännas ägo under uthålligt skogsbruk. Vi kunde på detta sätt i någon mån gottgöra, vad vi brutit, då vi anlåt skogen för hårt på våra efterkommandes bekostnad.

I sina skogar har vårt land haft en rikedom, som de flesta andra länder saknat och som tillfört landet betydande inkomster. Och bevarandet av skogens framtida bestånd är för oss av allra största vikt. Om våra enskilda skogar hädanefter väl vårdas och så mycket av lan-

dets skogsmarker som möjligt komme i det allmännas ägo för uthålligt skogsbruk, skulle vårt land i skogarna få en säker och god inkomstkälla, som skulle tillföra landet stora inkomster även för framtiden. Vårt lands ekonomiska framtid kan till stor del komma att vila på dess skogar.

Det är icke blott den i och för sig tillräckligt stora ekonomiska delen av denna fråga, som här bör tagas i betraktande, det är även skogens inverkan på vårt lands klimat, varav vi alla hava fördel.

Så som skogsavverkningen har bedrivits och fortfarande bedrivs i vårt land, gå ej avverkningen och tillväxten i jämna steg med varandra, utan överavverkning pågår och vårt land blir med varje år, som går, mer och mer skogsfattigt. Naturen är dock en gång så danad i vårt land, att detsamma alltjämt skall vara ävenledes ett skogbärande land. Vi behöva skogen bland annat även därför, att vårt klimat genom den måtte hållas mera sunt, mildt och jämt. Klimatet har en mycket stor betydelse och inverkan på allt levande både å tillväxten, utvecklingen och trevnaden såväl bland människorna som djuren och växterna. Därföre böra vi även taga hänsyn till skogens inverkan att bidra till att vi få ett gott, stärkande och hälsosamt klimat, och bör det även i sin mån bidra till att mana staten till att understödja kommunernas intresse och göra det möjligt för dem att förvärva sig skogsmarker för skogsodling.

För trävaruindustrien vore det även av stort värde, om man genom bildande av allmänningsskogar bidroge att hålla vid makt tillgången av lämplig skog för industrien. Under den senaste tiden har en mängd snickerier och möbelfabriker uppstått i vårt land. Industriidkarne hava vid anläggandet av sina fabriker gjort upp sina beräkningar att hava god tillgång på skog här i landet för sina behov. För trävaruindustrien är det ett livsvillkor att hava god tillgång på skog.

Det bör vara både i statens och det allmännas intresse, att så många allmänningsskogar som möjligt komma att bildas, och att en stor del av landets skogsmarker komme att läggas under uthålligt skogsbruk. Jag behöver nog icke erinra om de mycket betydande stora penningssummor, skogarna under de senaste åren årligen hava tillfört och tillföra vårt land och den goda arbetsförtjänst, som uppkommit genom skogarna.

Den enskilde skogsmarksägaren med mindre areal skogsmark kan nog icke åläggas att driva uthålligt skogsbruk. Det bör ligga i det allmännas intresse. Statsmakterna hava genom antagande av lagen om enskilda skogar bevakat det allmännas intresse hos den enskilde skogs-

marksägaren, så att denne icke får förfoga över sina skogsmarker, som han själv behagar. Skogsavverkningen får icke så bedrivas, att återväxten äventyras, det måste sörjas för återväxten. Över honom vakar en stark kontroll, om han icke ställer sig lagens föreskrift till efterrättelse. Genast vidtagas lagliga åtgärder. Och skogsmarksägaren är ovillkorligen skyldig ställa sig denna lag till efterrättelse, som för honom i många fall är mycket betungande.

Bildandet av stats- och allmänningsskogar är nog den bästa och säkraste åtgärden att ordna skogshushållningen för ernående av ett större och varaktigare skogskapital i vårt land. Man kan icke räkna på några fullt tillfredsställande resultat av den privata skogshushållningen på de mindre och medelstora jordbrukarnas skogsmarker, som i allmänhet icke hava så stora områden. Dessa jordbrukare äro för sina hemdjur mycket beroende av betet i sina skogsmarker, som de icke kunna undvara utan stor saknad och förlust.

Fastän det finnes ett ganska stort intresse för bildandet av allmänningsskogar i ett avsevärt antal kommuner, och en del kommuner redan i handling visat sitt intresse för saken genom att avsätta medel för bildande av en fond för detta ändamål, torde dock i alla fall under den närmaste framtiden icke bliva några vidare inköp gjorda i brist på medel, om icke staten träder hjälpare emellan och lämnar understöd genom lån för inköp av skogsmarker.

Då staten bör hava intresse av att skogsallmänningar komma till stånd, och att så mycket skogsmark som möjligt blir lagd under ut hålligt skogsbruk, bör staten även visa sitt intresse genom att anslå medel till en fond att ställas till Kungl. Maj:ts förfogande, ur vilken kommunerna kunde erhålla lån till inköp av skogsmark för kommunal-skogar i enlighet med av vederbörande närmare uppgjorda grunder och villkor. Det bör icke bliva någon vidare uppoffring för staten, om den lämnar lån till kommunerna för detta ändamål.

Ett större belopp torde nog vara behöfligt, då det är fråga om en lånefond, som skall omfatta landets alla kommuner, varur de kunde erhålla lån. Man måste dock för närvarande begränsa denna begäran till det minsta möjliga, förslagsvis 5,000,000 kronor. Någon risk att utlämna dessa lån till kommunerna kan nog icke komma i fråga.

För att dessa lån skola bliva till fördel för kommunerna bör den årliga räntan icke sättas högre än till exempel tre och en halv eller högst fyra procent, och det upplånade kapitalet amorteras under en tid av högst fyrtio eller femtio år. Storleken av den summa, kommunerna skulle få låna ur denna fond, bör vara beroende av storleken av köpe-

summan för den inköpta marken och de medel, kommunerna kunna förfoga över för detta ändamål. Så att till exempel där fond finnes till inköp av skogsmark, eller om kommunerna möjligen kunna få medel från annat håll för samma ändamål, användes dessa först till avbetalning, och böra de sedan erhålla så stort lån ur lånefonden, som erfordras för att betäcka köpesumman, på det att kommunerna må sättas i tillfälle att kunna skaffa sig skogsmark för skogsbruk.

Den skogsmark, som kommer att för här äsyftade medel inköpas för kommunernas räkning, eller med andra ord blivande kommunal-skogar, bör jämväl stå under kontroll så att de skötas efter uppgjord plan och icke försäljas utan bibehållas och vårdas av kommunerna själva som deras egendom.»

Utskottet.

Med insikt om den stora nationalekonomiska betydelsen för vårt land av skogskapitalets bestånd hava statsmakterna särskilt under senare tiden vidtagit åtgärder i flerehanda riktningar för skogarnas bibehållande och utvecklande. Jämte det lagföreskrifter utfärdats i syfte att förhindra, att avverkningen å enskildes skogar bedrives så att återväxten uppenbart äventyras hava åtgärder vidtagits för att åt staten — hos vilken givetvis den största omsorgen om skogens bestånd måste förutsättas — förvärva mer och mer utav skogbärande eller till skogsbörd tjänlig mark. Sålunda hava under en lång följd av år köpeskillingarna för försålda mindre kronoegendomar disponerats för skogsinköp och under de senare åren har dessutom riksdagen för samma ändamål under utgifterna för kapitalökning anvisat anslag till avsevärda belopp, för innevarande år uppgående till icke mindre än 1,000,000 kronor.

Förutom staten och enskilde tillhöriga skogar hava av ålder funnits s. k. gemensamhetsskogar, nämligen bya-, sockne-, härads- och landsallmännningar, vilka emellertid efter hand till största delen skiftats och övergått i enskild ägo. Av de gamla häradsallmänningarna finnas dock en del i behåll och beträffande dessa förordnades, när på 1860-talet nyare tidens åsikter om skogskapitalets värde vann insteg i lagstiftningen, att de icke längre finge delas utan skulle framgent antingen stå under skogsstatens omedelbara vård och förvaltning eller ock, under vederbörande skogstjänstemäns uppsikt, förvaltas av delägarne efter fastställd plan.

Ett ökat intresse för åstadkommande och utvecklande av dylika gemensamhetsskogar synes på senare tiden hava uppstått. Enligt vad utskottet inhämtat hava sålunda ett icke ringa antal häradsallmännningar väsentligen utvidgats genom inköp av mark för influtna medel av verk-

ställd vederbörlig avverkning å allmanningen. I skrivelse till Kungl. Maj:t har 1904 års riksdag ock anhållit om utarbetande av bestämmelser för beredande av möjlighet att få med allmanningen för framtiden helt införliva mark, som blivit för nu omförmält ändamål inköpt.

Även inom de särskilda kommunerna kan spåras ett tilltagande intresse för åstadkommande av för kommunerna gemensamma skogar, s. k. kommunalskogar. Åtskilliga kommuner hava sålunda redan inköpt skogsmark för detta ändamål och andra hava börjat avsätta medel därtill. I förevarande motion föreslås nu, att medel skulle av riksdagen beviljas, för år 1915 till ett belopp av 5,000,000 kronor, för bildande av en särskild fond, varifrån statsunderstöd i form av lån på förmånliga villkor skulle kunna beredas kommuner, som därav vore i behov, för inköp av skogsmark till bildande av kommunalskogar.

Utvidgning av de redan befintliga och åstadkommande av nya gemensamhetsskogar synes utskottet ur skogsvårdssynpunkt av stor betydelse. Detta anser utskottet särskilt gälla beträffande kommunalskogar. Enär kommunerna, i likhet med staten, hava en tillvaro, som sträcker sig över flera generationer, måste nämligen förutsättning finnas för att skogen i deras händer skall bliva föremål för en på uthållighet beräknad hushållning. Men därjämte bör en insiktsfull skogsförvaltning i kommunens hand, enligt utskottets förmenande, hava ett fostrande och välgörande inflytande på den enskilde skogsägaren, som icke torde böra underskattas. Den kommunala skogsförvaltningen måste nämligen helt naturligt i vida högre grad än statens skogshushållning vara ägnad att väcka den enskildes uppmärksamhet och, om den bedrives med insikt, även mäktigt bidra till höjande av intresset för en god skogsvård i allmänhet. På grund härav synes det vara ett ganska viktigt intresse för staten att befordra uppkomsten av kommunalskogar och det torde därför ock, enligt utskottets mening, kunna tagas under allvarligt övervägande, huruvida icke staten genom beredande av lånebidrag åt kommunerna till inköp av skogsmark för bildande av kommunalskogar, även direkt borde understödja skogsvården på detta område.

Förevarande fråga har också redan tidigare varit föremål för riksdagens uppmärksamhet. Med anledning av väckt motion i ämnet begärde nämligen 1904 år riksdag i skrivelse till Kungl. Maj:t, att Kungl. Maj:t måtte låta utarbeta och för riksdagen framlägga förslag till lagbestämmelser, som kunde finnas erforderliga och lämpliga för att bereda kommuner, korporationer, byalag samt stiftelser och fonder, som avse

allmänt ändamål, möjlighet att genom inköp av skogsmark eller annorledes bilda, bibehålla och utvidga gemensamhetsskogar. Frågan härom är för närvarande under utredning av den s. k. skogslagstiftningskommittén.

Då sålunda frågan om kommunalskogarnas organisation på grund av riksdagens berörda skrivelse för närvarande är föremål för utredning, kan utskottet icke biträda motionärens förslag att riksdagen skulle, utan avvaktan på resultatet av denna utredning, omedelbart anvisa medel till understöd för bildandet av dylika skogar. Däremot anser utskottet sig böra förorda en skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning i motionens syfte. I 1904 års riksdagsskrivelse förutsattes nämligen icke att statsbidrag skulle kunna ifrågakomma för bildande av kommunalskogar, icke heller ifrågasattes utredning i sådant syfte. Utskottet, som emellertid ansett det böra ifrågasättas, huruvida icke staten, som av omsorg för skogskapitalets bevarande själv i stor utsträckning inköper skogsmark, av samma skogspolitiska skäl även borde bereda kommuner, som därav vore i behov, understöd för åstadkommande av kommunalskogar, anser under alla förhållanden denna fråga böra närmare undersökas, vilket lämpligen torde böra ske i samband med ovannämnda för närvarande pågående lagstiftningsarbete rörande gemensamhetsskogar.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen må, i anledning av herr Jonssons i Hökhult förevarande motion, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte, i samband med den nu pågående utredningen för utarbetande av lagstiftning rörande gemensamhetsskogar, jämväl låta verkställa utredning i fråga om behövligheten och lämpligheten av åtgärder från statens sida för beredande av understöd åt kommuner för bildande av kommunalskogar, samt att för riksdagen framläggas det förslag, vartill utredningen kan föranleda.

Stockholm den 9 juli 1914.

På jordbruksutskottets vägnar:

D. PERSSON i Tällberg.

Vid slutbehandling inom utskottet av förestående ärenden hava närvarit: herrar Persson, Ericsson, Odelberg, Pers, Lindblad, Lundell, Linders, greve Hamilton (dock ej vid punkterna 1—10), Nilsson i Tånga, Öberg, Kronlund, greve Wachtmeister, Ingeström, Barthelson (utom vid punkterna 11—13), Jonsson (vid punkterna 11—13), frih. Gyllenstierna (vid punkterna 11—13), Rosén (utom vid punkterna 11—13), Ekerot och Bosson (vid punkterna 1—10).

Reservationer:

Vid *punkt 11* (angående en allmän nyodlingsfond):

av herrar *Ericsson* och *Odelberg*;

av herrar greve *Hamilton*, *Nilsson* i Tånga och *Ekerot*, vilka ansett att utskottet bort hemställa att räntan å lån från ifrågavarande fond måtte, såsom motionärerna föreslagit, fastställas till tre procent.

Vid *punkt 12* (angående en lånefond till understöd av anläggningar för gödselvärd):

av herrar *Linders* och *Nilsson* i Tånga i fråga om viss del av motiveringen.

Vid *punkt 13* (angående lånefond till understöd åt kommuner för inköp av skogsmark för varaktigt skogsbruk):

av herrar *Ericsson*, *Odelberg* och friherre *Gyllenstierna*, vilka ansett, att utskottets yttrande från och med det stycke å sid. 25, som börjar med orden »Utvidgning av de redan befintliga», bort hava följande lydelse:

»Utvidgning av de redan befintliga samt åstadkommande av nya gemensamhetsskogar synes utskottet ur skogsvårdssynpunkt av stor betydelse. Hela denna fråga har emellertid av riksdagen redan förut bragts under utredning av Kungl. Maj:t. I anledning av väckt motion i ämnet begärde nämligen 1904 års riksdag i skrivelse till Kungl. Maj:t, att Kungl. Maj:t måtte låta utarbета och för riksdagen framlägga förslag till lagbestämmelser, som kunde finnas erforderliga och lämpliga

för att bereda kommuner, korporationer, byalag samt stiftelser och fonder, som avse allmänt ändamål, möjlighet att genom inköp av skogsmark eller annorledes bilda, bibehålla och utvidga gemensamhetsskogar. Förslag till ordnande av denna fråga, vilken för närvarande är under utredning av den s. k. skogslagstiftningskommittén, torde alltså i sinom tid vara att förvänta till riksdagen. Några nya synpunkter i frågan har, enligt utskottets förmenande, icke heller av motionären förebragts. Vid sådant förhållande och då utskottet, i likhet med vad 1904 års riksdag uttalade, anser frågan om anvisande av medel för beredande av understöd till bildande av kommunalskogar i varje fall icke lämpligen böra komma under bedömande förr, än en lagstiftning rörande organisationen av dylika skogar kommit till stånd, får utskottet hemställa,

att herr Jonssons i Hökhult förevarande motion icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.»